

ic. Studienbibliothek Laibach

38815,

II. zvezek.

Samo za odrasle!

Kaj pravi brošura škofa Antona Bonaventura?

Kritična razprava.

II. zvezek.

Spisal Anonymus.

Cena 20 vin.

Naroča se v tiskarni v Kranju in pri nekaterih
knjigotržcih.

28812

030006583

„Kolikor se more očitno povedati, obsega ta pouk o svetem zakonu vse, kar je treba vedeti zaročencem in zakonskim.“

4. stran predgovora k prvi izdaji „Kratek pouk o svetem zakonu“. V Zg. Tuhinju, na Svečnico 1902. Janez Zabukovec, župnik.

Z dovoljenjem prečastitega knezoškofijskega ordinarijata v Ljubljani, dne 21. avg. 1907, št. 4225, je izšel

Pouk zaročencem in zakonskim.

Sestavil Janez Zabukovec, župnik. V Ljubljani 1907. Založila Katoliška Bukvarna. Tiskala Katoliška Tiskarna.

Častiti bralec! Dobro si zapomni te besede župnika Janeza Zabukovca, ki je že l. 1902 spisal svoj „Kratek pouk o svetem zakonu“, zakaj te za škofovo brošuro velepomembne besede nam bodo temelj, na katerem hočemo zgraditi v sledeči razpravi svojo obsojbo nad škofovo izdajo: „Ženinom in nevestam. Pouk za srečen zakon. Spisal † Anton Bonaventura, škof ljubljanski. V Ljubljani 1910. Tisk Katoliške Tiskarne.“

* * *

Dovršen je II. zvezek; nikakor pa ne še vsa kritična razprava. V smislu načrta se pripravlja v širšem obsegu: ostra, podrobna kritika o celi škofovi brošuri! Čakamo le trenutka, da nam naš najmarljivejši sodelovnik, t. j. škofov „Slovenec“ izgotovi in izroči vsaj vse glavno, kar ga te dni, ko „obdeluje“ naš I. zvezek, še tišči pri srcu. Njegovo delo napreduje. Je že prišel tako daleč, da stoji kar pribito, da so vseh lepih „čednosti“ iz škofove brošure krivi le liberalci. Da, on je celo „dognal“, da je naš I. zvezek izdala narodno-napredna stranka. Pa še več! Že namreč izdeluje zadnji dokaz: da je † Anton Bonaventura, škof ljubljanski, spisal, izdal in založil „Ženinom in nevestam, pouk za srečen zakon“, tega so krivi edino — liberalci. Ko bo izgotovil ta dokaz in ga nam izročil javno, potem bo tudi njegov zamorec prečisto belo opran. Ker pa to zna trajati bogve še kako dolgo, nočemo med tem držati križem rok. Že dosedaj izza kulis katoliške tiskarne nabrano gradivo nas ožunači, da „Slovencu“ vrnemo njegovo nad I. zvezkom izraženo grožnjo nazaj: „Še krvavo se boste kesali! ...“

S tem II. zvezkom mu vrnemo tudi očitane, da smo v I. zvezku iztrgali iz škofove brošure le to, nad čemur se je celo on — škofov „Slovenec“ „izpodtaknil“, in da smo to storili le z namenom, da širimo škofovo pohujšanje. Škof, „Slovenec“ in vsa njegova stranka nam morajo biti le hvaležni, da smo se v prvi izdaji dotaknili le nekaterih odstavkov in le z milo, vseobčo kritiko, ker s tem smo ravno mi pogrnili plašč usmiljenja čez ostalo vsebino škofove brošure. So namreč, ki sodijo škofa le po dotičnih odstavkih, pa

menijo, da je škof le pri svojih naukih pred in za „izpremenjenim položajem“ se skregal z javno moralo in — pametjo. Toda počakajte malo! Zdaj nas je naš „sotrudnik“ „Slovenec“ sam prisilil na to da stopimo z dokazi na dan, da škofovi nauki niso vredni izpodtikanja samo pri „nežnih zadevah“, ampak da na takem temelju sloni tudi sploh ves pouk za „srečen zakon“ le, da je cela stavba semtertja opletena in okrašena z izposojenimi okraski — to moramo priznati — res globoko verskega značaja.

Hvaležni smo „Slovencu“ na njegovi izborni reklami za razpečevanje I. zvezka. Naj bi napravil tako reklamo tudi za II. zvezek, za kar se mu toplo priporočamo.

Z nami vred je vsakdo prepričan, da „Slovenec“ sam sebi ne verjame, če trdi, da z našo kritično razpravo razširjamo pohujšanje škofove brošure. Če se je pohujšanje rodilo, naj se „Slovenec“ obrne do tega otroka pravih staršev — na škofa in njegovo zakonsko brošuro. Naš namen je, iz škofove brošure temu otroku vbrizgani strup zamoriti s protistrupom javne in stvarne kritike, to pa po receptu, kakor stoji zapisan ob zaključku tega II. zvezka. Čeprav se ta zvezek skrbno ogiblje izrazov kakega pohujšanja, izročamo ga javnosti kakor prvega z izrecnim povdarkom: Samo za odrasle!

Z željo, naj bi že ta zvezek dosegel svoj namen, združujemo tudi odkrito željo, naj nam „Slovenec“ ne da več prilike, da pridemo kmalu z po njegovih neopravičenih izbruhih prikrojenim III. zvezkom na dan. Neradi bi namreč na njem samim in njegovim pristajšem dali pokusiti njegov lastni bojni klic:

«Še krvavo se boste kesali!»

Kaj pa je tebe treba bilo?

Ali je sploh treba pouka za srečen zakon?

S tem vprašanjem preidemo k obljubljeni podrobnejši kritični razpravi.

Pouk za srečen zakon je potreben, to je gotovo. Če hoče že vsak posameznik srečen biti, kolikor bolj si želi zakonski par sreče v jarmu zakonskega življenja.

Ali pa je bilo za ta pouk treba čakati šele brošure škofa † Antona Bonaventura?

Ne, niti najmanj ne! Vsak veren kristjan mora ta pouk poznati že iz katekizma, krščanskega nauka, iz nauk, potrebnih za življenje. Najbolji učitelj pa sta mu lastna vest in lasten razum. Pa tudi če bi ne bilo vsega tega, škofovih „naukov“ za srečen zakon nam ravno sedaj ni prav nič potreba. Za to je skrbel škofov duhovni sobrat župnik Janez Zabukovec, ki je že leta 1902 v Zgornjem Tuhinju spisal svoj „Kratek pouk o sv. zakonu“ in ki ga je leta 1907, torej pred komaj dvema letoma predelal in pomnoženo izdal kot „Pouk zaročencem in zakonskim“. Ravno mi, ki se dotikamo te stvari, imamo najmanj povoda delati reklamo za župnika Zabukovca. Toda zgolj resnicoljublje nas sili, javno priznati, da smemo biti vsi Slovenci ponosni ne sicer na župnika Zabukovca, ampak ponosni na njegov „Pouk zaročencem in zakonskim“. Ta pouk nadomešča posebno za preprosto ljudstvo takorekoč vse cerkvene in krščanske nauke o namenu in svetosti zakona. Poleg tega pa

ima tudi praktično veljavo s cerkvenega in državljan-skega stališča pri sklepanju v naši veri veljavnega za-kona. Zabukovčev „Pouk zaročencem in zakonskim“ lahko dobi vsak otrok v roke in se ne more pohujšati tudi na mestih, koder pisatelj res z vso obzirnos¹jo omenja zakonsko združitev, spolno občevanje pred in po poroki.

Ali je sploh treba pouka o zakonski združitvi?

Na to moramo odgovoriti; da, treba ga je, in ne, treba ga ni.

Treba ga je, v kolikor ima tak pouk nalogo po-jasniti prvi in glavni namen zakona; toda to pride v poštev le proti tistim, ki v zakonu ne iščejo tega, ampak vse druge postranske namene.

Tam pa, kjer se gre za intimnosti, tajnosti pri za-konski združitvi in spolnem občevanju, takega pouka od strani nepoklicanih — treba ni. Tu je me-rodajen višji učitelj: zakon narave sam. Ta učitelj je, ki ga umeva tudi neumna žival brez človeškega pouka. Tembolj ga pozna in ga mora pojmiti človek, kot s svojim razumom in preudarkom nad živaljo vzvi-šeno stoječe bitje. Zakonska združitev je le zakonskim posvečen hram svetotajstev. Ta sveti hram naj ne oskrunjajo nepoklicani s svojimi pohotnosti prežetimi nauki, kakor je brošura † Antona Bonaventura. Le kadar čuti eden ali drug obeh zakonskih sam, da v tem sve-tišču ni vse v redu, kakor bi moralo biti, tedaj mora vedeti, da ima iskati pomoči pri svojem izpovedniku; v kočljivih zadevah pa pri svojem zdravniku. Zakonska,

kot človeka po božji podobi ustvarjena, sama najbolj vesta, kaj smeta in česar ne smeta. Nato jih opozore stariši, posebno pa matere svoje hčere-neveste; o tem jih pouči duhovnik že pred poroko, kakor se mu zdi to za posamezen slučaj potrebno.

Zato se nam tudi tu nehote vsiljuje vprašanje:

Ali je bilo treba škofovega pouka o zakonski združitvi?

Če smo že zgoraj na drugo vprašanje odgovorili ne! moramo posebno tukaj ponoviti ta odgovor z vso odločnostjo: ne! ne! in še enkrat ne! Ni bilo potreba za uporabo pri posameznih slučajih, še manj pa za splošno uporabo potom prodaje na javnem knjigotrštvu. Kolikor se sme in se da o tako nežni zadevi posamično razpravljati, o tem mora biti že vsak duhovnik, ki sklepa poroke, že prej poučen; škofovi nauki bi znali kvečjemu pohujšati še njega. Za splošno ljudsko uporabo, kakor jo je škof sam namenil, pa bi ti nauki za srečen zakon kruto bili v obraz sramežljivosti. In tudi če bi imela ta brošura sploh kak blažji namen, katerega pa nikakor nima, bi dosegla le nasprotno od svojega namena, le javno pohujšanje, javno zgražanje. Da, če bi bil predmet o spolni združitvi obravnavan iz peresa izkušenega veščaka, in če bi bil pisan v drugem, milejšem tonu kakor je, to bi bilo povsem nekaj drugega. Škofovi nauki o zakonski združitvi pa so zgolj le kup blata in smeti, nanešene iz vseh kotov, katerim ne maramo dati tukaj javnega izraza.

† Anton Bonaventura, opusti svoj grešni namen!

Ako bi si bil škof, predno je začel pisati svoj pouk „ženinom in nevestam“, stavil vsa ta vprašanja, če bi se bil le malo ozrl na župnika Zabukovca „Pouk zaročencem in zakonskim“ in bi potem vprašal svojo vest, vprašal svojo avtoriteto kot pokneženi višji dušni pastir: ali je treba, da delam jaz kot predpostavljeni, naravnost konkurenco delu svojega podložnega župnika; ali je treba, da stopim jaz kot knezoškof dol v blato spolnega življenja; ali je treba, da jaz kot visok cerkveni učenik mlade zakonske učim stvari, na katere niti sami ne mislijo, ali če že mislijo, se jih sami pred seboj sramujejo, se sramujejo dati mislim izraza v besedah? Kratko in malo: če je to, kar zakonski morajo vedeti, napisal že zdavno in kratko pred menoj moj župnik, kaj potem treba stavbo njegovih vzor-naukov obmetati z blatom spolnosti iz posameznih slučajev zakonskega življenja?

Vest in njegova avtoriteta bi mu odgovorila na ta samovprašanja: † Anton Bonaventura, škof ljubljanski, opusti svoj grešni namen! Toda ta Anton Bonaventura je znan kot svojeglavec, kar se on vtepe v glavo, to misli, da mora tudi izpeljati, ne glede nato, ali je prav, ali ne, ne vprašaje se za posledice svojega trmoglavega početja. Tudi tukaj je škof slušal le svojo trmoglavost, ne pa svoje notranje vesti in ne vnanjega glasu svoje knezoškofijske avtoritete.

Škof je pisal svojo brošuro iz dobičkarije?

Mnogi, ki jim je znano, da je škof skozinskoz zadolžen, so ga takoj, ko je brošura izšla, obsodili,

češ, spisal in izdal je svojo brošuro edinole iz dobičkarije. Škof potrebuje denarja, misli in grunta na vse načine, kako bi prišel do njega, dobrodošel mu mora biti vsak vinar, s katerem namaže cvileča kolesa težko obremenjenega, v globoko v dolgove zabredlega voza njegovega gospodarstva. Vedel je dobro, da mu taka brošura mora nesti ogromen dobiček, zato je pozabil na svojo avtoriteto — spisal je brošuro, jo izdal in jo začel prodajati . . .

Tej in sličnim obsodbam nasproti smo že v I. zvezku izrekli, da škof tega namena ni imel, ampak vse boljši namen, pač da ga je zagrešil, kakor to on stori, kar le v roke vzame. Od časa izdaje I. zvezka pa do danes so se pojavila znamenja, katera tudi nam vsiljujejo sodbo:

Škofu se je šlo res le za izkupiček in dobiček.

Pripoveduje se namreč naravnost iz Katoliške tiskarne tole: Ko je škof poslal svoj rokopis v tiskarno, so se iz njega najprej brili norca, nato so sklenili, da rokopis „z veseljem“ sprejmo v tisk. Ker pa ne zapajo škofu prav nič več, so poslali k njemu zahtevo, da mora za tisk naprej položiti 800 kron. Katoliška bukvarna se je izrečno izrekla, da ne založi brošure. Škofu ni preostalo drugega, poslal je zahtevanih 800 K. Ko je bil tisk dovršen in je bilo treba vezati brošuro, tudi knjigoveznica ni hotela vezati brošure prej kakor šele, ko ji je škof poslal zahtevanih 200 kron. Škof je najprej mislil prodajati brošuro kar po 20 vinarjev, češ, to bo šlo hitreje izpod rok, ko je moral zanjo že na-

prej šteti denar, se je premislil in določil ceno na 30 vinarjev. Škof je torej sam založil brošuro, pa tudi sam vlekel ves kupiček razen odstotkov Katoliški bukvarni za razpečavanje. (Opomba spisatelja: Našo „zeleno“ brošuro je okrajno glavarstvo prvotno zaplenilo, ker ni bilo založnika na njej, škofova ni zaplenjena, dasiravno na njej tudi ni naveden založnik.)

Ali najdemo v škofovi brošuri tudi kaj dobrega, potrebnega?

Vsaka tudi najslabša stvar ima nekaj dobrega na sebi, torej tudi škofova brošura ne more biti brez nje. Začetek in konec te brošure vsebujeta nekaj lepih krščanskih nauk, na katere se mora tudi naša kritika ozirati.

Na uvodnem mestu n. pr. škof piše:

„Mladič! Dobil si nevesto, katero prav kmalu poročiš in popelješ na svoj dom, da ti bo draga žena, dobra gospodinja in otrokom skrbna mati.“

V kratkem stavku je povedal veliko lepega. Kdaj bolj, kakor v teh resnih časih potrebuje slovenski zarod „dobrih gospodinj“ in „otrokom skrbna mater“. A tudi nevesti lepo govori na srce, ko ji pravi:

„Dekle! Zaročila si se, imaš ženina; kmalu stopiš ž njim pred oltar, da se zvežeta v sveti zakon in Ti bo on po poroki zvest, ljubeč mož, priden, varčen gospodar in skrben oče otrokom, ki Vama jih Bog podeli.“

Take besede potrjujejo v srcu neveste njene upe, ki jih stavi na svojega izvoljenca. Obenem pa opominjajo ženina na zvestobo po poroki, na varčno gospodarstvo in očetovske dolžnosti. Ali že naslednji odstavek, katerega vsebina je sicer lepa, nasprotuje vsebini poznejših odstavkov, v katerih pisatelj zaročenca svari pred občevanjem v samoti. Tukaj škof sočuvstvuje z obema zaročencema: „Važen korak sta naredila, važen za častnost in večnost! Zato ni čuda, da Vama utriplje srce, da sta nekako bolj tiha in resnobra. Razne tovaršije Vaju več ne mikajo, le bolj na samem bi bila rada in se pogovarjala, kako bi si uredila življenje in gospodarstvo.“ V tej želji zaročencev pisatelj še ne vidi nobene nevarnosti za pohujšanje; a kdor pa natanko pretehta njegove poznejše nauke (glej I. zvezek stran 7—9) prde do zaključka, da bi škof najrajše videl, če zaročenca sploh nikdar ne prideta sama skupaj. V takem občevanju ne vidi škof drugega, kakor samo pot naravnost v pohujšanje. Toda tukaj govorimo le o lepih lastnostih škofove brošure. Kaj in kje najdemo še kaj lepega v njej? Takoj na drugi strani, ko govori o naukih „Pred poroko“ in sicer:

„Ženin in nevesta! Še pred poroko bi Vaju rad opozoril na tri važne stvari, in sicer: na svetost zakona, na obveznost zaroke in na čistost življenja...“

Če stori škof to, res stori dobro delo. Ali kakor že v prejšnjih odstavkih kritične razprave rečeno, škof prihaja s temi nauki že vse prepozno, ker to dolžnost so opravljali, jo in jo bodo opravljali tudi duhovniki

zunaj na deželi brez škofove brošure. Glavni nauk o svetosti zakona smo že omenili na str. 6, I. zvezek.

Nanj opira škof še Kristov nauk:

„Na to božjo ustanovitev se sklicuje naš Gospod Jezus Kristus, ki pravi: Ali niste čitali, da je Bog, ki je ustvaril človeka, ustvaril ga kot moža in ženo in rekel: zato bo mož zapustil očeta in mater, pa se pridružil svoji ženi in bota dva v enem telesu (Mat. 19. 4. 5.).

Rekli smo na zgoraj citirani strani, da prvi glavni nauk o svetosti zakona nasprotuje krščanskemu nauku, kakor smo se ga mi učili. Škof bi bil storil dobro, če bi te dvome (čeprav naše nevednosti) tudi z ozirom na ravno citirani Kristov nauk (ki ga čitamo v svetem evangeliju), nekoliko bolj pojasnil. Dolžan bi bil to že z ozirom na svoja nastopna izvajanja, rekoč:

„Da, Kristus je povzdignil to zvezo v zakrament, da je ta zveza vidno in podelilno znamenje nevidne milosti, namreč milosti, potrebne možu in ženi, da sta zadovoljna drug z drugim in ne iščeta novih zvez, da hočeta in morata ostati združena do smrti in da se ne plašita otrok, kolikorkoli jima jih Bog da, marveč se jih želita in jih ljubita ...“

Pri zadnjem stavku glede otrok bi se škof moral ozirati pač tudi na siromake, ki so tudi brez željâ obdarjeni s kopico lačnih otrok, ki kličejo dostikrat zaman po kruhu. Škof naj bi pomislil, koliko je revnih delavskih družin, ki si pri zakonski združitvi ne moreta gojiti željâ po novih „darovih“, ker še teh, kar jih imata, ne moreta preživljati. Lep pa je ta nauk

za one, ki bi lahko preživljali tudi več otrok, pa si iz komoditete ne žele še enega.

Kar smo že prej rekli glede potrebnega pouka o verskem dvomu, tudi ponavljamo pri temle odstavku:

„In kako vzvišen je namen te zveze! Po zakonski zvezi se vzdržuje kraljestvo Božje na zemlji. Bog hoče, da Njegovo kraljestvo ostane na zemlji do konca sveta; torej morajo tudi družine biti na zemlji do konca, dokler ne napoči večnost. Družine se morajo torej pomnoževati: toda kako? Po zvezi moža in žene. (Do tu nam je vse umljivo, a zaključek): „Saj je Bog dva spola ustvaril v ta namen, da se iz njune zveze napolni zemlja. No, po volji Božji se mora ta zveza vršiti na svet, bogoljuben način, kar se zgodi edino po svetem zakonu, za kar ga je Bog koj spočetka ustanovil“ ... je marsikomu lajnikov nejasen z ozirom na nauke iz sv. pisma, tičoč se dogodkov pred grehom Adama in Eve.

Svetost zakona škof dokazuje tudi s primerom, in sicer:

„Vidite, to je začetek in namen zakonske zveze, pa zakonske združitve moža in žene. Ali ni torej ta zveza in ta združitev nekaj svetega? Krščanski ženin in nevesta! ne bota se v zakonu zvezala „kakor osel in mezeg, ki nimata razuma“ (Tobija 6. 16.), ampak sklenila bota zvezo, katero je ustanovil sam Stvarnik, ji dal najbolj vzvišen namen in jo obogatil z vsemi potrebnimi milostmi.“

Ta nauk in primera sta posneta po Zabukovčevi knjigi, primera bi bila v obeh lahko izostala. Prenevarno pa se nam zdi, če škof pri pouku o obveznosti

zaroke (glej I. zvez. str. 6) mlada zaročenca opozarja s takimi besedami:

„V tem oziru si sveta cerkev prizadeva, da bi odstranila od Vaju posebno eno večjo nevarnost. Nevesta ima morda sestre; ženin, se tudi ž njimi spoznaš in tudi ž njimi bolj prijazno občuješ, saj bote kmalo zvezani v svaštvo. Toda silna je človeška slabost: lahko bi se dogodilo, da te premaga strast, pa bi zapustil nevesto in hotel vzeti njeno sestro, ali bi celo grešil s sestro svoje neveste in se ž njo telesno združil. Isto velja za nevesto in brate ženinove. Kajne, ženin in nevesta, pred tem grehom kar zatrepetaš!“ ...

Da, res, Prevzvišeni! že pred to mislijo, ki jo Vi prav po nepotrebnem vzbujate v mladih srcih, tudi marsikdo drugi zatrepeta. Ste se zmotili, pri nas smo na Kranjskem, Prevzvišeni! Ne rečemo pa da ta nauk ni nepotreben, z drugimi besedami povedano, bi bil celo Vaši brošuri na čast.

Odkod je škof vzel svoj pouk za srečen zakon?

Kar najdemo lepega v škofovi brošuri, najdemo še lepše, razločnejše povedano tudi v Zabukovčevi prvi in drugi izdaji. Ali sta oba prepisala iz enega in istega vira, ali je škof posnel Zabukovčevo izdajo? Zabukovec je toliko pošten, pa nam sam navaja vire, iz katerih je zajemal svoje zares lepe nauke. Škof ne stori tega, razen kjer vporablja citate iz sv. pisma i. t. d. Sodimo torej, da je škof vse, kar je v njegovem pouku lepega in dobrega, prepisal in posnel po — konkurentu Zabukovcu.

Kar pa piše o svatbi (glej I. zvez. str. 10—11) o plesu (glej I. zvez. str. 11), o zakonski združitvi (glej I. zvez. str. 12—14) in o nekaterih okolnostih združitve (glej I. zvez. str. 14—15), sodimo da je to sad njegovih izkušnj kot izpovednik, deloma čitanja spolno obravnavnih knjig, raznih perverznh čifutskih izdaj, deloma pa tudi izrodek njegove domišljije. Druga javnost ga hujše sodi, kar pa mi odločno zavračamo. Četudi ne moremo trditi, da je „prečist, presvet“, kakor ga „Slovenec“ šele sedaj povečuje, vendar pa odločno trdimo, da je škof tudi kot človek res prečist, da bi svoje nauke o spolnem občevanju, posebno kar se tiče njegove opozoritve na „izpremenjen položaj“ napisal kot praktično izkušen mož. V tem pogledu je tudi nam njegova oseba pre-sveta. In tudi, če bi se v tem ali drugem oziru vendarle motili v svoji sodbi, radi tega nočemo nanj metati kamenja; če bi ga prav drugi metali, in če bi nam on sam posilil kamen v roke, bi se vendar pomišljali, ga vreči vanj. Mi mečemo le kamenje kritike na pisavo, ne na njen izvir!

Kako sodi ljudstvo o škofu in njegovi bršuri?

Priprosti ljudje sprva kar niso hoteli verjeti, da more škof pisati kaj takega. Popolnoma umevno. Saj še olikani ljudje v mestih tega niso mogli verjeti. Sodba obojestransko se je šele pričela, ko se je ljudstvo prepričalo iz brošure same, da to ni nobena falzifikacija od liberalcev, kakor so nekateri klerikalci namenoma trosili laž, ampak da je to res delo škofa samega,

Ţedaj tudi najbolj poboŹne tercijalke niso hranile izrazov najstroŹje obsodbe. Na kmetih jih je veliko, ki se ti broŹuri smejejo, češ kaj bo nas učil škof, kje pa ima on izkušnje o takih rečeh. No, če škof piše in prodaja kaj takega, potem vemo, da res vera peša od zgoraj.

Kaj pravijo duhovniki k temu?

Ko je škof Źe lansko leto ob priliki pastoralne konference predloŹil svoj rokopis zbranim duhovnikom, so mu vsi odsvetovali, da bi se tiskala in prodajala. Kvečjemu, so dejali, če se popravi in izda le na duhovnike po deŹeli, ki bi vporabili ta pouk, ko pridejo Źenini in neveste k izpraševanju. Škof jih ni ubogal. Pač je najmastneje besede malo opilil, nato pa brez vednosti svojih korarjev dal v tisk. Ko je broŹura izŹla, so bili korarji grozno razŹaljeni nad škofom. Po molitvah v ŠenklovŹu so vpili v zakristiji: tega mora biti konec! to je Źe preveč! Uprli so se in škof je moral umakniti svojo broŹuro iz javne prodaje.

Duhovniki z deŹele so večinoma vsi in javno obsojali vsebino glede pouka o zakonski zdruŹitvi. Ravno-tako tudi odlični pristaŹi Źkofove stranke.

Vse je zapustilo Źkofa.

Takoj po izidu broŹure je bil škof osamljen in zapuŹčen od svojih korarjev in pristaŹev stranke. Na ulici in v javnih lokalih so zabavljali proti broŹuri in Źkofu. Teh zabavljic ne maramo uporabiti na tem

mestu. Povemo jih rajše ob ugodnejši priliki „Slovenecu“, ki ga je toliko časa popolnoma zanemarjal, dokler ni izšla naša „zelena“ brošura.

In kaj sedaj?

To še sam Bog ve in vlada! Gotovo pa je, da je škof postal nemogoč v naši deželi. Klerikalci bodo sicer izrabljali to našo brošuro záse, pa je skrbjeno, da se jim to pot račun ne bo obnesel.

Naročajte: Pouk zaročencem in zakonskim!

Slovensko ljudstvo! Da se ne more škofova brošura priporočati nikomur, o tem te zagotavlja zdaj dannadan škofovo glasilo „Slovenec“. To škofovo glasilo samo se sedaj zgraža že nad tistimi odstavki, ki smo jih v svrhu kritike posneli iz škofove rdeče brošure, torej iz izvirnika. Če se „Slovenec“ zgraža že nad tem našim posnetkom, v koliko bolj se šele zgraža nad izvirnikom samim.

Zato pa vsi, ki seanimate za tak pouk, sezite pridno po res izborni pisani izdaji župnika Janeza Zabukovca. Dve izdaji ste: mala iz l. 1902 in večja, pomnožena iz l. 1907. To slednjo bi Vam najtopleje priporočali. Dobi se v zalogi Katoliške bukvarne v Ljubljani.

Strašen prepad med župnikom in škofom.

Župnik Zabukovec je svoje delo mojstrsko dovršil. Vse, kar on piše, kar on uči zaročence in mladoza-

konske, izraža vspodbudo h kreposti, opozarja na praktično važne nauke za razne prehode življenja, od-seva čstost in svetost zakonskega življenja. Je, kjer je potreba, tudi svarilec pred grehom, toda on pri tem ne vzbuja pri svojem učencu strasti radovednosti, on le pravi: to je prepovedan vhod! ne pušča pa razmišljati učencu, zakaj ne polaga mu sam v usta predokus prepovedanega sadu, ampak on le svari: ta sad je strup če se nočeš sam zastrupiti, ne pridi mu blizu!

Vse drugače škof, On se celo na onih mestih, ki vsebujejo sicer lepe, a bržkone od Zabukovca prepisane nauke, ne more vzdržati, da bi ne bil tudi na to izposojeno, nedolžno cvetje razlil kapljice tistega strupa, katerega glavna tekočina zaliva vso vsebino v odstavkih: „Po poroki“. (Glej I. zvezek, str. 12—15)

Župnik Zabukovec je obdelal svoj nauk za vsak življenski slučaj vsestransko z verskega, apostolskega, cerkvenega in državlanskega, moraličnega in socialnega, a pri vsem tem vsakomur jasnega, praktičnega stališča. Škofova brošura pa je povsem le enostransko, niti polovičarsko obdelana, gre se pisatelju le za efekt, vzbuja misli, ki se kregajo s čutom sramežljivosti, edini cilj — ta vtis škof sam ponuja — vsega namena je: dobra kupčija s to brošuro.

Evo nekaj dokazov iz Zabukovčeve knjižice:

„Za zakonski stan se zahtevajo posebne telesne in dušne zmožnosti; kdor teh nima, naj ne stopi v zakon“ (str. 10). To je kratko, pametno povedano, Na str. 11 opozarja na čas, ugoden za sv. zakon, in pravi: „Tu velja pravilo: Skleni zakon,

kadar si v popolni moči, dušni in telesni!“ Kako lepo svari (na str. 13) one, ki sklepajo zakon le po nagonu strasti, ali — kar se godi posebno na kmetih — one, ki sklepajo zakon kot nekako navadno kupčijo. Kako kratko, sramežljivo in vendar dovolj jasno načrtan je njegov nauk o čistosti med zaročencema (str. 23—25). In nasprotno, kako škof ravno tu vzbuja v zaročencih strasti, ki jih morda še ne poznata (glej I. zvezek, str. 7—9).

Na strani 30 in 32 govori o drugem in tretjem namenu zakona. Pri drugem se naslanja na sv. pismo („Človeku ni dobro samemu biti“) in pri tretjem namenu na izrek sv. Pavla: „Zoper nečistost pa imej vsak svojo ženo in vsaka imej svojega moža.“ Škof je sicer posnel tudi to, a na drugem mestu pa (glej I. zvezek, str. 15—16) zopet ovrgel. Lep nauk podaja župnik Zabukovec (na str. 40) možu, češ, naj ne zapusti svoje žene, tudi če gre za kruhom po svetu. Škof je popolnoma prezrl ta nauk. Na strani 43 lepo pouči ženo, rekoč: „Žena se ne sme vselej ravnati po možu, ampak oba, mož in žena po Bogu“ i. t. d., kako v tem oziru uči škof? Skrajno previden pa je župnik Zabukovec pri pouku: „O zakonski ljubezni in o zakonski zvestobi“, o posebnih dolžnostih žene, o zakonski pravici pred porodom, o okolnostih zakona, o svatbi, o zaroditvi in izreji otrok i. t. d. Prav žal nam je, da se tukaj ne moremo spuščati na posamezne odstavke. Ne smemo pa prezreti nekaterih naukov na str. 47—48: „Zakonska ljubezen mora biti čista, ne sme ljubiti, kar človeka poniža do živali ali celo pod žival“... (v

tem smislu uči tudi na strani 52—53). „Ljubezen marsikrat ni spoštljiva, mož ravna sirovo z ženo, jo celo suje, pretepa, kar je nevarno zlasti gotove čase“ ... — ... „mož ženo naravnost zapeljuje v greh, ker zahteva od nje reči, ki jih Bog prepoveduje, brani ji v cerkev“ i t. d. Tudi župnik Zabukovec temeljito govori „o zakonski pravici in zakonski zvestobi“, toda na kočljivih mestih, kjer bi lahko zabredel v blato škofove brošure, se sramežljivo umakne in pravi: „Več in bolj jasno ne morem o tem tukaj govoriti, opomnim pa da kdor bi kaj dvomil o čem, ali žali zakonsko čistost ali ne, mora vprašati izpovednika, v dvomu ne sme storiti ničesar“ Tako govori, tako uči o zakonski združitvi preprost katoliški duhovnik! In Vi, † Anton Bonaventura. Vi, njegov višji predstojnik, Vi knezoškof ljubljanski, kaj ste o tem poglavju napisali v brošuri? V brošuri, ki ni prišla „pomotoma“ v javno razprodajo, kakor laže nesramno še sedaj Vaše glasilo „Slovenec“, ampak prišla je z Vašo vednostjo, da, z Vašim izrecnim naročilom, z reklamo — čujte in strmite! — po „Bogoljubu“, z reklamno agitacijo po deželi, v javnost, po razpečavanju iz Vaše Katoliške bukvarne. Ali ni to več kot strašen prepad med župnikom in škofom?

Opazke k II. zvezku.

Zakaj smo se dotaknili te delikatese, nam morda očitata?

S tem vprašanjem smo zaključili I. zvezek kritične razprave o škofovi brošuri. Na račun dolžnega odgovora pa smo plačali že takrat:

„Brošura ni konfiscirana, ponekod pridigujejo o njej v cerkvah, prodaja se na vsa župnišča, tiskala jo je Katoliška tiskarna, prodajala jo je Katoliška bukvarna in — spisal jo je sam † Anton Bonaventura, škof ljubljanski. Če je storil ž njo pohujšanje, naša dolžnost je, da izrežemo temu pohujšanju rak-rano. In če tega danes še nismo storili, storili bomo to drugič.“

No, pa storimo to danes, ko z našo kritično razpravo o škofovi brošuri stopamo drugič pred slovensko javnost. Torej zakaj smo se dotaknili te „delikatese“, ki jo je podaril † Anton Bonaventura, škof ljubljanski ženinom in nevestam? Storili smo to iz dvojnega namena: prvič z moralnega in šele v drugi vrsti s političnega stališča.

Postojmo najprej pri prvem glavnem namenu!

Škofova brošura je hujši kot gadjji strup, nevaren za ljudsko moralo. Je pa tudi drzen rop na čut sramožljivosti vsakega posameznika. Ta strup je bil nevaren tembolj, ker se je na izrecen ukaz samega škofa razprodajal za širše mase ljudstva. Slovenska javnost nikdar ne pozabi, da je ta strup izlil sam škof in da ga je razpečavala Katoliška bukvarna sama iz zgolj dobičkarije. Ne pozabi pa tudi, da ga bo širila še

dalje po vseh kranjskih župniščih, odkoder ga bodo zopet dalje širili ženinom in nevestam v pouk za „srečen zakon“ — zopet le iz dobičkarije. In če bi se stolni kapitelj po ljudskem zgražanju ne bil upal svojemu lastnemu škofu, ki je naročil, da se brošura javno razpečava, da jo torej dobi tudi mladina v roke, in če bi se bila izpolnila želja Katoliške bukvarne, da iz te javne razprodaje napravi dobro kupčijo zase in za škofa, danes bi bilo vseh tistih 10.000 tiskanih izvodov razprodanih širom naše in drugih dežel.

Toda če stolni kapitelj misli, da si je s tem svojim — priznamo — vse hvalevrednim uporom stekel kakih posebnih zaslug za javno moralo, se jako, jako moti. Če je zdravnik, bodisi iz neprevidnosti, nevednosti ali zlobnega namena dal bolniku dozo strupa čez navadno mero, potem je že vseeno, ako šele vsled pritiska javnosti naenkrat ustavi ostanek strupa. Ker strup čez mero zavžit, je bolnika tudi brez ostanka že zastrupil. In ravno takisto je s to škofovo brošuro in ustavljanjem nadaljne razprodaje. Kajti strup iz te brošure se je že takoj prvi dan pregloboko razlil v ljudsko dušo, da bi se njegov učinek mogel istotako ustaviti, kakor se je to zgodilo z razprodajo. V duši ljudske mase se je šele od tistega trenutka dalje porodila strast poželenja in radovednosti po tem škofovem strupu, ko je bilo javno razglašeno, da se je nadaljna razprodaja ustavila z uporom korarjev proti škofu. Ravno to prekinjenje je ljudske mase še bolj razburilo, še bolj radovedne storilo, še bolj opozorilo: nekaj posebnega mora biti to, kar je sam škof napisal za „srečen zakon“. Šele od tega trenutka dalje pravimo, je za-

vrelo splošno zanimanje za to brošuro. Samo za izposojeno čitanje te brošure se plačuje po 1 do 5 kron, kdor si jo pa hoče nakupiti od sosesa, jo že težko dobi za 10 kron. Brošura roma od hiše do hiše, od kraja do kraja, iz naše v druge dežele.

Vi moralisti, ki se izpodtikujete nad našo kritično razpravo, češ, da s citiranjem in komentiranjem nekih odstavkov iz škofovega originala razširjamo javno pohujšanje še dalje, povejte, kaj je bolj pregrešno: ali da se tistim odraslim, ki jih zanima stvar, ne da bi se bilo treba bati pohujšanja, pove: pogledajte, take nauke daje škof ženinom in nevestam zasrečen zakon, in pogledajte, zakaj so ti nauki naravnost pohujšljivi, če pridejo v neprave roke, kakor sta to škof sam in Katoliška bukvarna zakrivila z javno razprodajo.

Škofova brošura je strup za javno moralo. Ni naš namen širiti ta strup, ker če bi to tudi hoteli, bi ostal naš namen brezploden. Kajti kar se je moglo od ljudske mase sploh zastrupiti, storil je to že davno pred našo „zeleno“ brošuro strup škofovega rdečega izvirnika in vsled javne razprodaje v Katoliški bukvarni. Namena, kakor ga nam sedaj osramočeni nasprotniki podtikajo, bi ne mogli doseči, tudi če bi vso škofovo brošuro dobesedno in res le s stališča takega namena ponatisnili. Vsa moč in vsa nevarnost strupa leži edinole v izvirniku in to je škofova brošura, ki danes roma z rok v roke po celi deželi.

Napram strupu je edino zdravilo le protistrup. Pojasniti tistim, ki še niso brali škofove brošure, pa fantazirajo bogsigavedi še hujše svinjarije

o njej, kakor je škof le nerodno in nečedno opisal spolno občevanje mlado-zakonskih; povedati jim, vidite, tako misli in tako piše o spolnem občevanju sam Vaš škof; opozorite jih, da bi tega ravno škof ne smel misliti, še manj pa pisati za širšo javnost, to je po naših mislih ob času razburjenja prvi protistrup nasproti tistemu strupu, ki ga je škof s svojo nečedno brošuro sam izlil v kri in meso, v dušo in telo ljudske mase.

Drugo zdravilo kot protistrup učinkujoče pa je, da z našo kritiko opozarjamo na povsem drug in blag pouk za srečen zakon, pouk, ki ga je tudi spisal katoliški duhovnik, Janez Zabukovec, župnik na Jesenicah. Značilna je velikanska razlika med sramežljivostjo preprostega župnika in sramužaljenja ljubljanskega knezoškofa. Zabukovec že v uvodu sam opozarja: „Kolikor se more očitno povedati, obsega ta pouk vse, kar je treba vedeti zaročencem in zakonskim“. Kako je ta duhovnik-pisatelj še bolj sramežljiv, ko govori o zakonski pravici (on niti ne rabi izraza „združitev“), to smo že posebej omenjali.

V površnih potezih zarisan bi bil s tem naš glavni namen pojasnjen, zakaj smo se dotaknili te „delikatese“.

Preostaja nam potem pojasniti še drug namen: s političnega stališča. Prvotno smo nameravali tudi o njem že tukaj razpravljati. Vendar pa, ko vidimo, kako se je tisti „Slovenec“, ki ga je bilo ves teden strah in sram o škofovi brošuri izpregovoriti le najmanjšo besedo, zagnal z vso maščevalno besnostjo proti naši „zeleni“ brošuri, ki kritizira le to, kar je škof v svoji duševni zmedenosti sam napisal, sam na široko

razpečaval, rajše čakajmo s pojasnilom, dokler „Slovenec“ izbljuje prvo morje grdobe iz sebe. „Slovenec“ sam nam namreč ponuja tako izborno orožje, da bi bilo škoda, ne potrpeti, dokler se bo dalo.

Eno pa moramo že h koncu današnji izdaji pribiti in to je: Klerikalci, ko jih je bilo sram tega, kar je napisal njihov najvišji vodja, in to je škof, so si pomagali s tem izgovorom, da so pripovedali nevednim ljudem: vidite, to so napisali liberalci, zdaj pa pravijo nalašč, da je to naš škof sam napisal. Kakor hitro pa je izšla naša „zelena“ brošura, so uvideli, da s to lažjo ne bo nič več šlo, so pa sami morali priznati: res je, to „posvinjenje“ je napisal sam škof, da, sam „prečisti“, presvetli † Anton Bonaventura, škof ljubljanski.

V Ljubljani, dne 7. novembra 1909.

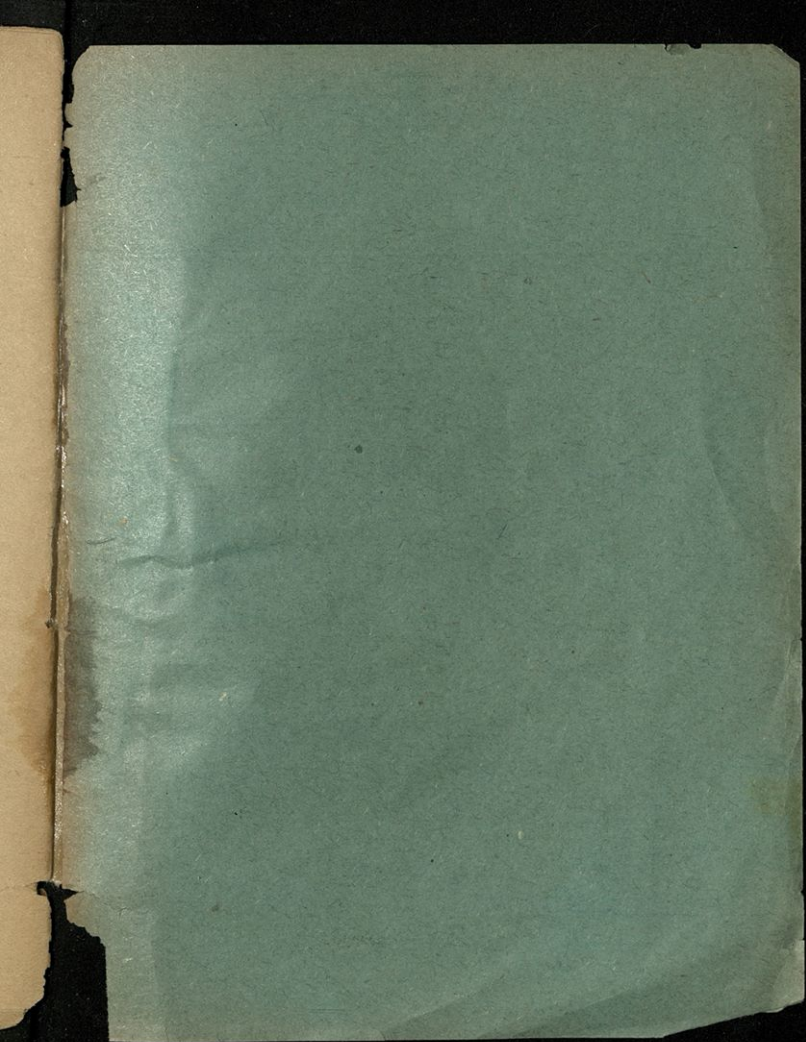
Kritik.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000328502

Tiskala in založila tiskarna I. Pr. Lampreta v Kranju.